

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-52>

УДК 330.53

Губін Кирил Григорович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування,
Навчально-науковий інститут «Каразінська школа бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6914-0971>

Kyryl Hubin

Education and Research Institute "Karazin Business School"
V.N. Karazin Kharkiv National University

МАКРОЕКОНОМІЧНЕ БАЛАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОТИДІЯ ЗАГРОЗАМ

MACROECONOMIC BALANCING IN UKRAINE: COUNTERING THREATS

Анотація. Метою статті є визначення головних загроз макроекономічному балансуванню в Україні та з'ясування способів протидії цим загрозам. Показано, що з 2022 року зведення макроекономічних балансів стало неможливим без величезної іноземної допомоги. Охарактеризовано дві групи загроз макроекономічному балансуванню. Для протидії загрозам запропоновано: зменшення дефіциту державного бюджету; підвищення ефективності державного управління; покращення інвестиційного клімату; покращення структури та умов обслуговування державного боргу; стимулювання експорту; скорочення імпорту. Наголошено на особливій важливості боротьби з корупцією, збільшення частки іноземної допомоги, що спрямовується на розвиток продуктивних сил та вступу України до ЄС. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання для формування концептуальних засад макроекономічного балансування в Україні.

Ключові слова: макроекономічний баланс, макроекономічне балансування, іноземна допомога, державний борг, дефіцит державного бюджету.

Summary. The full-scale Russian invasion in 2022 created a fundamentally new situation: the adjustment of Ukraine's macroeconomic balances became impossible without huge foreign assistance. The purpose of the article is to identify the main threats in this area and to propose ways to counteract them based on the analysis of changes in macroeconomic balancing in Ukraine. The scientific novelty of the study lies in revealing two groups of threats to macroeconomic balancing in Ukraine and determining the measures necessary to counter these threats. It is shown that the violation of the proportionality of the main macroeconomic indicators creates the following threats: deepening macrofinancial instability; increasing debt burden; formation of a debt trap; increasing dependence on fluctuations in world prices; increasing imbalances in the labor market; accelerating inflationary and devaluation processes; worsening of the investment climate. It is revealed that the critical dependence of macroeconomic balancing on foreign financial assistance creates the following threats: dependence of the development of the Ukrainian economy on decisions of donor countries regarding the volume of support; political dependence on donor countries; dependence of domestic economic and social policy on international creditors; reduction of social protection; inhibition of structural reforms; development of corruption; distortion of guidelines and priorities of state economic policy. To counteract the threats, the following are proposed: reduction of the state budget deficit based on increasing revenues and reducing expenditures; increasing the efficiency of public administration; improving the investment climate; improving the structure and conditions of public debt servicing; stimulating exports; reducing imports. The special importance for Ukraine of combating corruption, increasing the share of foreign aid directed at the development of productive forces and accession to the EU is emphasized. The practical value of the study lies in the possibility of using its results to form the conceptual foundations of macroeconomic balancing in Ukraine, as well as in teaching the academic disciplines "Economic Theory" and "Macroeconomics". Provided that hostilities cease and the proposed measures are successfully implemented, it will be possible to restore the proportionality of the main macroeconomic indicators and return to ensuring macroeconomic balancing with our own resources. If this cannot be achieved, the issue of restructuring the state debt will become acute. Negotiations will be needed to extend the repayment terms, reduce interest rates, and partially write off the debt.

Keywords: macroeconomic balance, macroeconomic balancing, foreign aid, national debt, state budget deficit.

Постановка проблеми. Повномасштабне російське вторгнення у 2022 році створило принципово нову ситуацію для макроекономічного балансування в нашій державі, суттєво змінивши динаміку та пропорції основних макроекономічних показників. Різко збільшився дефіцит міжнародної торгівлі товарами та послугами, а баланс вторинних доходів відхилився в інший бік із суттєвим зростанням профіциту. За умов стрімкого зростання видатків на оборонні потреби стандартні підходи до вирівнювання макроекономічних дисбалансів зіткнулися із проблемою нестачі фінансових ресурсів держави. Внутрішні державні запозичення суттєво збільшилися, проте вони не здатні повністю покрити зростаючі потреби. В результаті зведення макроекономічних балансів України стало неможливим без величезної іноземної допомоги. Значна частина фінансування з-за кордону передбачає повернення у майбутньому, призводить до нарощування зовнішнього державного боргу, проте вітчизняний ВВП скоротився і строки його відновлення поки що важко прогнозувати. Тому необхідно чітко розуміти які загрози породжують зміни у макроекономічному балансуванні нашої держави та як можна протидіяти цим загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам макроекономічного балансування в нашій державі присвячено багато публікацій. Комплексне дослідження макроекономічної політики та шляхів досягнення макроекономічної стабільності міститься у монографії І.Ф. Радіонової, Є.В. Алімпієва, К.Ф. Захарової та Б.Б. Гаріна [1]. О.Ф. Івашина та С.Ю. Івашина запропонували використовувати більш реалістичні моделі людської поведінки для точної параметризації майбутніх економічних станів і цін у процесі макроекономічного регулювання [2]. М.Б. Заблоцький обґрунтував необхідність формування балансової регулятивної системи [3].

Т.І. Павлюк та М.В. Панісько узагальнили та систематизували погляди вітчизняних і зарубіжних вчених щодо принципів макроекономічного регулювання [4]. М. Талавіря, Б. Дорош та С. Пінцак звертають увагу на недоліки простих теоретичних, емпіричних прогностичних і DSGE-моделей та пропонують натомість використовувати нові агентські моделі [5]. Е.П. Карпець та В.М. Кузьменко висвітлюють загальний алгоритм економетричної модифікації метода «витрати-випуск» для визначення впливу структурних зрушень на рівень макроекономічних показників [6]. Методику визначення періоду коливань макроекономічної динаміки, а також встановлення взаємозв'язку між числом значущих гармонік та кількістю секторів, пропонують О.М. Назаренко й О.О. Костиленко [7].

Окрім методологічних засад макроекономічного балансування в нашій державі, дослідники

переймаються й прикладними аспектами проблеми. Л.І. Кузнецова пропонує задля відновлення балансу ринку кінцевих продуктів та послуг зосередитися на збільшенні платоспроможного попиту та підвищенні адаптивності пропозиції українських товаровиробників [8]. А.К. Мулякова-Бочі висвітлює комплекс заходів для покращення стану платіжного балансу [9], а також визначає пріоритети політики удосконалення платіжного балансу [10]. В. Юрчишин характеризує оновлення світових економічних тенденцій, зовнішні впливи на макроекономічне збалансування та шляхи забезпечення зовнішньоторгової стійкості [11].

А.К. Бочі вивчає вплив економічної нестабільності на стан платіжного балансу нашої держави [12]. Це дослідження розкриває перші паростки впливу політичної та безпекової дестабілізації у 2014 році. В продовження цього Л.С. Козак та О.В. Федорук серед причин дефіциту поточного рахунку платіжного балансу в 2014 році називають зупинку виробництва на заводах у зоні конфлікту, обмеження постачання газу, руйнування транспортної інфраструктури на сході України [13]. А. Баронін комплексно аналізує вплив військових конфліктів на динаміку ВВП, видатків уряду, внутрішніх та зовнішніх інвестицій, курсу національної валюти, зовнішнього боргу, видатків домогосподарств, експорту та імпорту [14].

Зазначені дослідження не розкривають вплив саме повномасштабного російського вторгнення з 2022 року на макроекономічне балансування в Україні, не характеризують головні загрози у цій сфері та не висвітлюють шляхи і способи боротьби із загрозами.

Мета статті – на основі аналізу змін у макроекономічному балансуванні в Україні визначити головні загрози у цій сфері та запропонувати способи протидії загрозам.

Виклад основного матеріалу дослідження. За умов ринкової економіки макроекономічна політика уряду має бути спрямована на дотримання фундаментальних макроекономічних пропорцій, подолання макроекономічних дисбалансів та запобігання ризикам їх виникнення. «Саме формування необхідних пропорцій та обмеження дисбалансів забезпечує функціонування національної економіки як певної цілісності» [1, с. 10].

До 2022 року макроекономічне балансування в Україні відповідало цьому принципу. Пропорційність основних макроекономічних показників більш-менш забезпечувалася. Попри наявність деяких дисбалансів, їх масштаби були відносно невеликими. Зокрема, дефіцит міжнародної торгівлі товарами та послугами у 2021 році складав лише 2,7 млрд дол. США [15]. Відносно ВВП, що тоді оцінювався у 199,8 млрд дол. США [16], це лише 1,4%.

Другою важливою характеристикою макроекономічного балансування в нашій державі до

2022 року була забезпеченість переважно власними ресурсами. Зовнішній державний борг України зростав досить повільно: з 24,5 млрд дол. США у 2011 році він збільшився до 47,7 млрд дол. США у 2021 році [17], тобто до 23,9% ВВП.

Після початку повномасштабного російського вторгнення ми відмічаємо суттєве відхилення головних макроекономічних показників від балансу. Так, дефіцит міжнародної торгівлі товарами та послугами у 2022 році збільшився до 25,7 млрд дол. США [18], у 2023 році – до 37,9 млрд дол. США [19]. Навіть після скорочення до 35,9 млрд дол. США у 2024 році [20], дефіцит міжнародної торгівлі товарами та послугами склав 19,4% ВВП.

При цьому баланс вторинних доходів різко відхилився в інший бік: профіцит зріс з 4,6 млрд дол. США у 2021 році [15] до 25,2 млрд дол. США у 2022 році [18]. У 2023 році цей профіцит склав 23,2 млрд дол. США [19], у 2024 році – 21,8 млрд дол. США [20]. Такі зрушення можна пояснити масштабною іноземною допомогою: фінансування від міжнародних партнерів з початку повномасштабної війни станом на 3 червня 2025 року склало 133,1 млрд дол. США [21], тобто в середньому 40,7 млрд дол. США на рік. Це майже чверть нашого ВВП за відповідний період. Значна частина цієї допомоги є поворотною, тому зовнішній державний борг 30.04.2025 року сягнув 129,4 млрд дол. США [17].

Отже, макроекономічне балансування в Україні втратило пропорційність основних макроекономічних показників та перестало забезпечуватися власними ресурсами. Це новий тип макроекономічного балансування, який формує нові загрози для України.

Порушення пропорційності основних макроекономічних показників несе такі загрози:

- поглиблення макрофінансової нестабільності: порушення взаємозв'язку між основними макроекономічними показниками, зокрема між темпами зростання ВВП, рівнем інфляції, безробіттям, бюджетним дефіцитом та зовнішньоторговельним балансом, може призвести до ще більшого розбалансування економічної системи;

- збільшення боргового тягара: невідповідність між доходами і видатками державного бюджету веде до необхідності постійного залучення запозичень. На жаль, макроекономічні дисбаланси часто простіше і швидше покривати за рахунок нових запозичень, що збільшує державний борг і поглиблює проблему;

- формування боргової пастки: більша частина залучених коштів не спрямовуються на розвиток виробництва, науково-дослідної сфери, економічної та соціальної інфраструктури і тому не формують засад повернення кредитів у майбутньому. Це добре, що зараз іноземні кредити підтримують державні видатки та життєвий рівень населення,

але значною мірою ці кошти повертаються за кордон через дефіцит міжнародної торгівлі товарами та послугами, а державний борг стає все більше і більше із сумнівними перспективами погашення;

- посилення залежності від коливань світових цін: зважаючи на високий рівень залежності від імпорту енергоносіїв та від експорту сировинної продукції, Україна стає чутливою до коливань відповідних світових цін та змін зовнішньоекономічної кон'юнктури;

- наростання дисбалансів на ринку праці: порушення між динамікою зростання ВВП та рівнем зайнятості ускладнює ефективне використання трудових ресурсів і поглиблює соціально-економічну нерівність та підживлює соціальну напруженість;

- прискорення інфляційних та девальваційних процесів: надмірний дефіцит державного бюджету, не підкріплений продуктивними інвестиціями, у поєднанні з негативним платіжним балансом, веде до знецінення національної валюти та посилення інфляційних процесів;

- погіршення інвестиційного клімату: після війни Україна матиме величезний державний борг, що стримуватиме зростання ВВП. Таке поєднання макроекономічних параметрів погано позначається на внутрішніх та зовнішніх інвестиціях.

Критична залежність макроекономічного балансування від іноземної фінансової допомоги створює низку додаткових загроз. Зокрема, формується залежність розвитку української економіки від рішень країн-донорів: у разі скорочення або припинення іноземної підтримки виникає ризик дефолту, девальвації національної валюти, зростання інфляції, падіння рівня життя населення та зростання соціальної напруженості. Це ускладнює прогнозування макроекономічних показників, стримує економічне зростання та інвестиції.

Збільшується політична залежність від країн-донорів: потреба у зовнішньому фінансуванні обмежує можливості України з відстоювання національних економічних інтересів. Зокрема, ускладнює перемовини з країнами-членами ЄС щодо проблемних питань економічних відносин, заважає жорстко відстоювати власну позицію та тиснути на партнерів. До того ж міжнародні фінансові організації та окремі держави можуть використовувати допомогу як важіль впливу на політичний курс нашої країни. Це збільшує ризик посилення зовнішньої залежності у сфері прийняття політичних рішень.

Суттєву загрозу становить і залежність внутрішньої економічної та соціальної політики від міжнародних кредиторів: надання фінансової допомоги зазвичай супроводжується умовами, які впливають на формування внутрішньої політики держави, зокрема в бюджетній, соціальній та монетарній сферах. Це обмежує самостійність

у прийнятті стратегічних рішень та змушує уряд реалізовувати заходи, які не завжди узгоджуються з довгостроковими національними інтересами.

Підживлюється загроза скорочення соціального захисту: умови надання зовнішньої фінансової допомоги можуть передбачати скорочення державних витрат на основі зменшення соціальної підтримки та рівня життя населення. Також задля виконання вимог щодо скорочення видатків бюджету корумповані чиновники можуть самі скорочувати соціальні видатки, щоб зберегти напрями використання коштів, які дозволяють одержувати корупційну ренту. Це посилює соціальну напругу, підвищує ризик політичної дестабілізації й зменшує підтримку виборцями органів державної влади.

Посилюється загроза гальмування структурних реформ: зовнішня підтримка знижує гостроту проблем та послаблює стимули до здійснення внутрішніх структурних реформ. Короткострокова підтримка часто розглядається як заміник необхідних, але довготривалих і болісних трансформацій у сферах боротьби з корупцією та захопленням держави, упорядкування використання надр та управління державними підприємствами, енергозбереження, соціального захисту тощо.

Загроза розвитку корупції стає ще більш актуальною, бо величезний приплив грошей та матеріальних цінностей з-за кордону та створення нових напрямів і механізмів їх розподілу формують і нові потенційні можливості для зловживань.

Також слід відзначити загрозу викривлення орієнтирів та пріоритетів державної економічної політики: регулярні надходження зовнішньої допомоги зменшують залежність уряду від стану національної економіки. Послаблюються стимули до розробки різноманітних програм підтримки вітчизняного виробника, до запровадження податкових стимулів і субсидій. Передовсім страждають програми довгострокового розвитку, пріоритетним стає збільшення податкових надходжень в короткостроковій перспективі, максимальне «вичавлювання» грошей з бізнесу «тут і зараз».

Для протидії зарозам, пов'язаним із макроекономічним балансуванням в нашій державі, можна запропонувати два блоки рекомендацій: стандартні пропозиції для країни з ринковою економікою та специфічні рекомендації, актуальні для України з огляду на особливі умови побудови макроекономічних балансів.

Першою чергою можна запропонувати такі добре відпрацьовані у багатьох країнах заходи, як зменшення дефіциту державного бюджету шляхом підвищення доходів та скорочення видатків. У цьому напрямі особливо актуальна детінізація економічної діяльності, третина якої сьогодні здійснюється поза державним контролем та оподаткуванням. Також доцільно скоротити ті дотації, що мають низьку соціально-економічну ефективність.

Необхідно підвищити ефективність державного управління. Величезні резерви полягають в оптимізації функціонування державних підприємств, які іноді перетворюються на «чорні діри» бюджету. Також необхідно зменшити видатки на діяльність органів державної влади, зокрема знизити середній рівень зарплат у цій сфері та скоротити персонал на основі відмови від надмірного регулювання всіх процесів у країні. Слід критично оцінити ефективність функціонування органів державної влади та скоротити неефективні підрозділи.

Дуже важливо, особливо у довгостроковій перспективі, покращити інвестиційний клімат. Залучення інвестицій сприятиме зростанню ВВП, що знизить відношення державного боргу до ВВП. Зокрема, потрібні інвестиції в інфраструктуру, інновації та людський капітал. Для підвищення довіри інвесторів необхідно забезпечити верховенство права, стабільність макроекономічної політики та прозорість регуляторного середовища.

Потрібно покращити структуру та умови обслуговування державного боргу. Зважаючи на повномасштабні воєнні дії із руйнівними наслідками, є суттєві підстави для цього. Нам необхідне збільшення частки довгострокових та пільгових зобов'язань, зменшення валютного ризику тощо. Залучення міжнародної фінансової допомоги на вигідних умовах може посприяти зниженню вартості боргового фінансування та створенню стимулів до впровадження реформ.

Необхідне стимулювання експорту. Слід зменшити залежність від експорту сировинної продукції шляхом стимулювання експорту товарів з високою доданою вартістю, зокрема продукції машинобудування, агропереробки, фармацевтичної галузі та ІТ-послуг. Експортоорієнтованим підприємствам доцільно полегшити доступ до дешевих кредитних ресурсів та експортного страхування, спростити адміністративні процедури, а також сприяти їх участі у міжнародних виставках і торговельних місіях. Необхідно шукати нові ринки збуту шляхом укладення угод про вільну торгівлю, використання інструментів економічної дипломатії та активізувати участь у глобальних ланцюгах доданої вартості. Особливо перспективним видається експорт продукції військово-промислового комплексу, у якому Україна набула унікального досвіду та компетенцій. Удосконалення роботи митних і податкових органів, цифровізація зовнішньоекономічної діяльності та зменшення корупційних ризиків здатні суттєво полегшити ведення зовнішньої торгівлі. Держава має стимулювати інвестиції у транспортну інфраструктуру, морські порти, залізницю, мультимодальні хаби, щоб знизити витрати на транспортування та підвищити конкурентоспроможність українського експорту.

З іншого боку, необхідно докладати зусиль для скорочення імпорту. Слід розвивати внутрішнє виробництво для заміщення імпоротної продукції. Заради зменшення енергетичного імпорту необхідно підвищити енергоефективність виробничої та соціальної сфер, розвивати відновлювані джерела енергії та збільшувати власний видобуток газу та нафти.

Більшість із зазначених заходів можна розпочинати вже сьогодні, проте для повноцінної реалізації багатьох з них потрібно завершення бойових дій.

Окрім стандартних заходів, існують специфічні, які вкрай важливі саме для України, з огляду на нестандартні умови макроекономічного балансування, що склалися в нашій державі.

Першим і найважливішим слід визнати боротьбу з корупцією. Адже вона не тільки дозволить врятувати від розкрадання величезні державні кошти, але й створить сприятливі умови для розвитку економічної діяльності, позбавивши її неринкових обмежень, а також сприятиме залученню інвестицій. До того ж, без ефективної боротьби з корупцією інші реформи гальмуються, розмиваються та призводять до створення нових схем та можливостей для корупціонерів.

Також вкрай важливо залучати більше іноземної допомоги для продуктивних витрат, замість «проїдання» цих коштів. Слід розвивати цільові проекти, спрямовані на розвиток продуктивних сил, які забезпечують повернення запозичень у довгостроковій перспективі.

Потужним поштовхом може стати вступ України до ЄС. Він фактично забезпечить визнання політичної та правової стабільності, що суттєво знизить оцінку ризиків іноземними інвесторами. Запровадження стандартів ЄС у сфері правоохоронної діяльності, верховенства права, захисту прав власності тощо теж дуже важливе для вітчизняних та іноземних підприємств. Розширення можливостей виходу на ринок ЄС стимулюватиме не тільки вітчизняних виробників, але й іноземних інвесторів, які бажають проникнути на європейський ринок, розміщуючи виробництво в Україні та використовуючи відносно дешеві міс-

цеві ресурси. Україна може стати важливою ланкою ЄС у сфері енергетичної безпеки, що сприятиме розвитку нашої гідроенергетики та інших відновлюваних джерел, а також атомної енергетики. Членство в ЄС також означатиме доступ до величезних ресурсів структурних та інвестиційних фондів ЄС, що можуть бути використані для розвитку української інфраструктури.

Висновки. Повномасштабне російське вторгнення у 2022 році радикально змінило макроекономічне балансування в Україні. Виникли дві групи загроз, пов'язаних із порушенням пропорційності основних макроекономічних показників та з критичною залежністю макроекономічного балансування від іноземної фінансової допомоги.

Стандартні заходи для протидії загрозам охоплюють: зменшення дефіциту державного бюджету на основі підвищення доходів та скорочення видатків; підвищення ефективності державного управління; покращення інвестиційного клімату; покращення структури та умов обслуговування державного боргу; стимулювання експорту; скорочення імпорту. Специфічні заходи боротьби із загрозами особливо актуальні для нашої держави: боротьба з корупцією; збільшення частки іноземної допомоги, що спрямовується на розвиток продуктивних сил; вступ до ЄС.

За умов припинення бойових дій та успішної реалізації зазначених заходів вдасться, по-перше, відновити пропорційність основних макроекономічних показників, включаючи баланс міжнародної торгівлі товарами та послугами. Та, по-друге, повернутися до забезпечення макроекономічного балансування власними ресурсами. Якщо ж цього не вдасться хоча б частково здійснити у середньостроковій перспективі, гостро постане питання реструктуризації державного боргу. Знадобляться перемовини про пролонгацію термінів погашення, зниження ставок та часткове списання заборгованості.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаю протидію загрозам макроекономічного балансування в Україні за умов післявоєнної відбудови держави.

Список використаних джерел:

1. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки: монографія / за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2017. 240 с. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/monografiji/radionova_0001.pdf (дата звернення: 23.04.2025).
2. Івашина О. Ф., Івашина С. Ю. Методологічні проблеми макроекономічного регулювання. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 15–21. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-15-21> (дата звернення: 23.04.2025).
3. Заблоцький М. Б. Регулятивні системи і балансовий підхід до стабілізації національної економіки. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2013. Вип. 43. С. 16–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2013_43_4 (дата звернення: 23.04.2025).
4. Павлюк Т. І., Панісько М. В. Макроекономічні принципи регулювання як передумови для зростання національної економіки. *Економіка та держава*. 2015. № 12. С. 69–73. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2015/19.pdf (дата звернення: 23.04.2025).
5. Талавіря М., Дорош Б., Пінцак С. Перспективи подальшого розвитку макроекономічного моделювання на основі історичного досвіду його еволюції. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2023. № 1(30). С. 96–106. DOI: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.1\(30\).96-106](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.1(30).96-106) (дата звернення: 24.04.2025).

6. Карпець Е. П., Кузьменко В. М. Загальний алгоритм визначення впливу економічних зрушень на базі балансних моделей. *Математичне та комп'ютерне моделювання. Серія : Технічні науки*. 2017. Вип. 15. С. 67–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mtkm_tekh_2017_15_13 (дата звернення: 24.04.2025).
7. Назаренко О. М., Костиленко О. О. Моделювання та ідентифікація динамічного міжгалузевого балансу макроекономічної системи. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 1. С. 76–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2014_1_9 (дата звернення: 24.04.2025).
8. Кузнєцова Л. І. Цінові фактори у системі макроекономічних балансів моделі реального сектора економіки. *Математичне моделювання в економіці*. 2015. Вип. 1. С. 87–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mmve_2015_1_10 (дата звернення: 25.04.2025).
9. Мулякова-Бочі А. К. Вплив макроекономічних показників на стан платіжного балансу України. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 106–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_4_12 (дата звернення: 25.04.2025).
10. Мулякова-Бочі А. К. Концепція удосконалення платіжного балансу в умовах економічного розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 7(133). С. 80–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_7_10 (дата звернення: 24.04.2025).
11. Юрчишин В. Зовнішньоекономічні дисбаланси України як фактор-виклик 2019: Аналітична доповідь. *Виклики і ризики розгортання кризових процесів в Україні та напрями економічної політики їх запобігання* / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Заповіт, 2017. 156 с. С. 5–73. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_vuklyku_gyzyku.pdf (дата звернення: 25.04.2025).
12. Бочі А. К. Вплив економічної нестабільності на стан платіжного балансу в Україні. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2015. № 2. С. 262–266. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2015_2_46 (дата звернення: 25.04.2025).
13. Козак Л. С., Федорук О. В. Платіжний баланс як важливий інструмент узагальнюючої оцінки стану національної економіки. *Економіка та управління на транспорті*. 2016. Вип. 2. С. 71–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2016_2_14 (дата звернення: 25.04.2025).
14. Баронін А. Вплив військових конфліктів на потоки капіталу, ВВП, боргові зобов'язання, валютні, споживчі та торговельні показники. *Виклики і ризики розгортання кризових процесів в Україні та напрями економічної політики їх запобігання* / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Заповіт, 2017. 156 с. С. 82–92. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_vuklyku_gyzyku.pdf (дата звернення: 25.04.2025).
15. Динаміка платіжного балансу України (аналітична форма) за 2021 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2021/> (дата звернення: 26.04.2025).
16. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2025. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 28.05.2025).
17. Зовнішній державний борг України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> (дата звернення: 29.05.2025).
18. Динаміка платіжного балансу України (аналітична форма) за 2022 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2022/> (дата звернення: 26.04.2025).
19. Динаміка платіжного балансу України (аналітична форма) за 2023 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2023/> (дата звернення: 26.04.2025).
20. Динаміка платіжного балансу України (аналітична форма) за 2024 р. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2024/> (дата звернення: 26.04.2025).
21. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 04.06.2025).

References:

1. Radionova I. F. (ed.) (2017) *Makroekonomichna polityka u makroekonomichnii stabilizatsii natsionalnoi ekonomiky: monohrafiia* [Macroeconomic policy in macroeconomic stabilization of the national economy: monograph]. Kyiv: Universytet ekonomiky ta prava “KROK”, 240 p. Available at: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/monografiji/radionova_0001.pdf (In Ukrainian)
2. Ivashyna O. F., Ivashyna S. Yu. (2020) Metodolohichni problemy makroekonomichnoho rehulivannia [Methodological problems of macroeconomic regulation]. *Biznes Inform – Business Inform*, no. 5. pp. 15–21. Available at: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-15-21> (In Ukrainian)
3. Zablotskyi M. B. (2013) Rehuliatyvni systemy i balansovy pidkhid do stabilizatsii natsionalnoi ekonomiky [Regulatory systems and the balance approach to the stabilization of the national economy]. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii. Seriiia ekonomichna. – Bulletin of the Lviv Commercial Academy. Economic Series*, vol. 43. pp. 16–20. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2013_43_4 (In Ukrainian)
4. Pavliuk T. I., Panisko M. V. (2015) Makroekonomichni pryntsypy rehulivannia yak peredumovy dlia zrostannia natsionalnoi ekonomiky [Macroeconomic principles of regulation as prerequisites for national economic growth]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the State*, no. 12, pp. 69–73. Available at: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2015/19.pdf (In Ukrainian)
5. Talavyria M., Dorosh B., Pintsak S. (2023) Perspektyvy podalshoho rozvytku makroekonomichnoho modeliuvannia na osnovi istorychnoho dosvidu yoho evoliutsii [Prospects for further development of macroeconomic modelling based on the historical experience of its evolution]. *Heopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist –*

Geopolitics of Ukraine: History and Modernity, no. 1(30), pp. 96–106. Available at: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.1\(30\).96-106](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.1(30).96-106) (In Ukrainian)

6. Karpets E. P., Kuzmenko V. M. (2017) Zahalniy alhorytm vyznachennia vplyvu ekonomichnykh zrushen na bazi balansnykh modelei [General algorithm for determining the impact of economic shifts based on balance models]. *Matematychni ta komp'uterni modeliuvannia. Seriya: Tekhnichni nauky – Mathematical and Computer Modelling. Series: Technical Sciences*, vol. 15, pp. 67–72. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mtkm_tekh_2017_15_13 (In Ukrainian)

7. Nazarenko O. M., Kostylenko O. O. (2014) Modeliuvannia ta identyfikatsiia dynamichnoho mizhhaluzevoho balansu makroekonomichnoi systemy [Modelling and Identification of Macroeconomic System Dynamic Interindustry Balance]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of Economic Regulation*, no. 1, pp. 76–86. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2014_1_9 (In Ukrainian)

8. Kuznietsova L. I. (2015) Tsinovi faktory u systemi makroekonomichnykh balansiv modeli realnoho sektora ekonomiky [Price factors in the system of macroeconomic balances of the real sector model]. *Matematychni modeliuvannia v ekonomitsi – Mathematical Modelling in Economics*, vol. 1, pp. 87–95. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mmve_2015_1_10 (In Ukrainian)

9. Muiakova-Bochi A. K. (2012) Vplyv makroekonomichnykh pokaznykiv na stan platizhnoho balansu Ukrainy [Influence of macroeconomic indicators upon balance of payments in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, no. 4, pp. 106–113. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_4_12 (In Ukrainian)

10. Muiakova-Bochi A. K. (2012) Kontseptsiiia udoskonalennia platizhnoho balansu v umovakh ekonomichnoho rozvytku [Improvement concept for balance of payments under conditions of economic development]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, no. 7(133), pp. 80–85. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_7_10 (In Ukrainian)

11. Yurchyshyn Y. (2017) Zovnishnoekonomichni dysbalansy Ukrainy yak faktor-vyklyk 2019: Analitychna dopovid [Ukraine's external economic imbalances as a challenge factor 2019: Analytical report]. In: Yurchyshyn Y. (ed.) *Vyklyky i ryzyky rozhortannia kryzovykh protsesiv v Ukraini ta napriamy ekonomichnoi polityky yikh zapobihannia* [Challenges and risks of the development of crisis processes in Ukraine and directions of economic policy for their prevention]. Kyiv: Zapovit, pp. 5–73. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_vuklyky_ryzyky.pdf (In Ukrainian)

12. Bochi A. K. (2015) Vplyv ekonomichnoi nestabilnosti na stan platizhnoho balansu v Ukraini [Impact of economic instability on the state of the balance of payments in Ukraine]. *Visnyk Donbaskoi derzhavnoi mashynobudivnoi akademii – Bulletin of the Donbas State Engineering Academy*, no. 2, pp. 262–266. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddma_2015_2_46 (In Ukrainian)

13. Kozak L. S., Fedoruk O. V. (2016) Platyzhnyi balans yak vazhlyvyi instrument uzahalniuiuchoi otsinky stanu natsionalnoi ekonomiky [Balance of payments as an important tool of generalizing assessment of the state of national economy]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti – Economics and Management in Transport*, vol. 2, pp. 71–84. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2016_2_14 (In Ukrainian)

14. Baronin A. (2017) Vplyv viiskovykh konfliktiv na potoky kapitalu, VVII, borhovi zoboviazhannia, valiutni, spozhychi ta torhovelni pokaznyky [The impact of military conflicts on capital flows, GDP, debt obligations, currency, consumer and trade indicators]. In: Yurchyshyn Y. (ed.) *Vyklyky i ryzyky rozhortannia kryzovykh protsesiv v Ukraini ta napriamy ekonomichnoi polityky yikh zapobihannia* [Challenges and risks of the development of crisis processes in Ukraine and directions of economic policy for their prevention]. Kyiv: Zapovit, pp. 82–92. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_vuklyky_ryzyky.pdf (In Ukrainian)

15. Dynamika platizhnoho balansu Ukrainy (analitichna forma) za 2021 r. [Dynamics of Ukraine's balance of payments (analytical form) for 2021.]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2021/> (In Ukrainian)

16. Valovy vnutrishnii produkt (VVP) v Ukraini 2025 [Gross Domestic Product (GDP) in Ukraine 2025]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (accessed May 28, 2025). (In Ukrainian)

17. Zovnishnii derzhavnyi borh Ukrainy [External public debt of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/> (accessed May 29, 2025). (In Ukrainian).

18. Dynamika platizhnoho balansu Ukrainy (analitichna forma) za 2022 r. [Dynamics of Ukraine's balance of payments (analytical form) for 2022.]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2022/> (In Ukrainian)

19. Dynamika platizhnoho balansu Ukrainy (analitichna forma) za 2023 r. [Dynamics of Ukraine's balance of payments (analytical form) for 2023.]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2023/> (In Ukrainian)

20. Dynamika platizhnoho balansu Ukrainy (analitichna forma) za 2024 r. [Dynamics of Ukraine's balance of payments (analytical form) for 2024.]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/balance/2024/> (In Ukrainian)

21. Finansuvannia derzhavnoho biudzhetu Ukrainy z pochatku povnomasshtabnoi viiny [Financing of the state budget of Ukraine since the beginning of the full-scale war]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (In Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 12.06.2025